



WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI

Olsztyn, 19 września 2019 r.

PS-I.431.5.3.2019

Pan
Bogusław Fijas
Wójt Gminy Ostróda
ul. Jana III Sobieskiego 1
14-100 Ostróda

Stosownie do art. 47 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092), zwanej dalej: „ustawą o kontroli w administracji rządowej”, przekazuję Panu Wójtowi treść wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne

Kontrolę przeprowadzono w Urzędzie Gminy w Ostródzie, ul. Jana III Sobieskiego 1, 14-100 Ostróda, NIP 741-209-01-57, REGON 510743255, w siedzibie jednostki kontrolowanej oraz na obiekcie cmentarnictwa wojennego, położonego na terenie gminy.

W okresie objętym kontrolą oraz w okresie prowadzenia kontroli stanowiska pełnili:

- Bogusław Fijas – Wójt Gminy Ostróda, wybrany w wyborach bezpośrednich, które odbyły się dnia 21 października 2018 r., urząd objął w dniu 19 listopada 2018 r., tj. z chwilą złożenia ślubowania wobec Rady Gminy Ostróda, zgodnie z art. 29a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506).

[Dowód: akta kontroli str. 1-2]

- Krzysztof Ruczyński – Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej Urzędu Gminy Ostróda, na zajmowanym stanowisku od 1 marca 2013 r.

[Dowód: akta kontroli str. 3-5]

Kontrolę przeprowadził zespół pracowników Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Wydział Polityki Społecznej, Oddział Budżetu, Planowania i Analiz, w składzie:

- Emilia Orzoł – inspektor wojewódzki, legitymacja służbowa nr 16/2019 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, pełniąca funkcję przewodniczącego zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.678.2019 z dnia 11 lipca 2019 r., która w dniu 10 lipca 2019 r. złożyła oświadczenie o braku istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie od udziału w przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 6-7]

- Joanna Kozłowska – Kierownik Oddziału Budżetu, Planowania i Analiz, legitymacja służbowa nr 45/2014 wydana przez Dyrektora Generalnego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, członek zespołu kontrolnego, na podstawie wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.677.2019 z dnia 11 lipca 2019 r., która w dniu 10 lipca 2019 r. złożyła oświadczenie o braku istnienia przesłanek uzasadniających wyłączenie od udziału w przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 8-9]

Termin kontroli: kontrola rozpoczęła się i zakończyła w dniu 17 lipca 2019 r.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli jednostki kontrolowanej pod pozycją nr 2 (2019).

Zakres kontroli:

- przedmiot kontroli: ocena realizacji powierzonych Gminie Ostróda zadań z zakresu administracji rządowej, dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych.
- okres objęty kontrolą: od dnia rozpoczęcia realizacji zadań objętych Porozumieniem do dnia 17 lipca 2019 r.

Jednostka kontrolowana została poinformowana o przedmiotowej kontroli pismem nr PS-I.431.5.3.2019 z dnia 9 lipca 2019 r. W dniu kontroli jednostkę reprezentował Bogusław Fijas - Wójt Gminy Ostróda.

Przed rozpoczęciem czynności, kontrolujący okazali stosowne imienne upoważnienia, a także zapoznali z przedmiotem, zakresem oraz sposobem przeprowadzenia kontroli. W czynnościach tych uczestniczył – podinspektor w Referacie Gospodarki Komunalnej, któremu powierzono realizację zadań objętych przedmiotem kontroli. Zapis zadania w brzmieniu: „nadzorowanie, organizowanie i sprawowanie opieki nad cmentarzami ofiar cywilnych z okresu II wojny światowej w Zawadach Małych”, został ujęty w części I ust. 2 pkt 5 zakresu czynności, który pracownik otrzymał oraz przyjął do wiadomości i stosowania z datą 1 marca 2013 r. (ze zmianami w postaci aneksów).

[Dowód: akta kontroli str. 10-15]

Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092), art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2234 z późn. zm.), w związku z § 5 Porozumienia Nr PS-I.5230.1.48.2019 zawartego w dniu 27 maja 2019 r. pomiędzy Wojewodą Warmińsko-Mazurskim a Gminą Ostróda w sprawie powierzenia Gminie prowadzenia zadań z zakresu administracji rządowej, dotyczących obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych (Dz. Urz. woj. warm.-maz. poz. 3512 z 9 lipca 2019 r.).

Na podstawie ustaleń kontroli działalność Urzędu Gminy w Ostródzie ocenia się pozytywnie.

W wyniku przeprowadzonych czynności ustalono, że w okresie objętym kontrolą, zadania wynikające z przedmiotu kontroli, należą do zakresu działania Referatu Gospodarki Komunalnej. Wskazuje na to zapis § 16 ust. 3 pkt 10 regulaminu organizacyjnego, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 72/2018 Wójta Gminy Ostróda z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Ostróda, w brzmieniu: „nadzorowanie, organizowanie i sprawowanie opieki nad cmentarzami wojennymi, grobami poległych i miejscami pamięci narodowej”. Na podstawie § 14 ww. regulaminu organizacyjnego, Wójt Gminy Ostróda Zarządzeniem Nr 73/2018 z dnia 25 maja 2018 r. wprowadził Regulaminy Organizacyjne Referatów i równorzędnych im komórek organizacyjnych, które stanowią załącznik do tego zarządzenia. Struktura Referatu Gospodarki Komunalnej (symbol GK) została określona w § 4 załącznika. Kontrolowana komórka organizacyjna podlega bezpośrednio Zastępcy Wójta Gminy.

[Dowód: akta kontroli str. 16-25]

Pracownik, któremu przydzielono realizację zadań wynikających z treści zawartego porozumienia, udzielał informacji i wyjaśnień kontrolującemu oraz udostępniał dokumenty objęte przedmiotem kontroli.

Z okazanej kontrolującemu dokumentacji wynika, że na stanowisku pracy jest prowadzona podteczka, wydzielona z teczki macierzystej, oznaczona symbolem i hasłem według jednolitego rzeczowego wykazu akt, tj. 7045.1 „Utrzymanie miejsc grzebalnych: Cmentarz w Zawadach Małych” (kat. B5), w której zgromadzono akta spraw bieżących związanych z utrzymaniem cmentarza wojennego.

W odrębnej teczce, oznaczonej symbolem 7042 i hasłem „Ewidencja cmentarna: Cmentarz w Zawadach Małych” (kat. arch. akt. A), przechowywana jest karta ewidencyjna wraz z wymaganymi załącznikami, założona dla cmentarza ofiar cywilnych z okresu II wojny światowej w Zawadach Małych. W lesie koło Zawad Małych, w nocy z 21 na 22 stycznia 1945 r., Niemcy rozstrzelali około 120 więźniów konwojowanych ze zlikwidowanego wcześniej, wobec zbliżającego się frontu wschodniego, obozu zagłady w Działdowie. Wśród uczestników tego „marszu śmierci”, było ponad 100 Polaków, pozostali to nieznani z nazwiska obywatele Związku Sowieckiego.

Uzupełnieniem ewidencji są kserokopie dokumentów z Biura Informacji i Poszukiwań PCK o powojennych ekshumacjach szczątków z tego miejsca kaźni i ich nowych pochówkach na cmentarzu wojennym w Olsztynie, a w przypadku zwłok rozpoznanych przez bliskich – na cmentarzach w rodzinnych miejscowościach na terenie województwa mazowieckiego. Według dokumentacji PCK, spośród 68 osób, których nazwiska figurują na tablicy umieszczonej na cmentarzu w Zawadach Małych, jako ofiary egzekucji, zwłoki 44 osób zostały złożone w innych miejscach, przy czym data śmierci 12 z nich to rok 1944, a w jednym przypadku 1941. Ponadto przykładowo, wykazana na tablicy pod poz. 34 IRENA JANKOWSKA (rok śmierci 1945), po ekshumacji została pochowana w kwaterze wojennej ofiar mordu w Zawadach Małych na cmentarzu katolickim w Ciechanowie pod nazwiskiem panińskim CHMIELEWSKA wraz ze swoim mężem JERZYM JANKOWSKIM

(poz. na tablicy 35) oraz pięcioma innymi osobami, których nazwiska znajdują się na przedmiotowej tablicy. Inny przykład to GUSTAW PANUSZEWSKI (na tablicy pamiątkowej CZESŁAW – poz. 43), którego szczątki po ekshumacji złożono w kwaterze wojennej na cmentarzu parafialnym w miejscowości Krasne koło Ciechanowa. Ponadto na tablicy widnieją nazwiska ALFONS LOMBERTA i EDWARD LOMBERTA (poz. 58, 59), a według protokołu ekshumacji nr 569/P jest to jedna osoba o nazwisku EDWARD ALFONS LOMBERT. Jednocześnie PCK jest w posiadaniu „Spisu więźniów Obozu Karnego w Działdowie” (L. Strat PCK – 83127), w którym figurują m.in. LEMP^{ERT} ALFONS i LEMP^{ERT} EDWARD.

Z powyższego wynika, że nazwiska wyszczególnione na tablicy pamiątkowej to kompilacja informacji pochodzących z różnych źródeł. Zgodnie z protokołami PCK, ekshumacje na terenie cmentarza w Zawadach Małych przeprowadzono 3 i 4 września 1958 r. Jednakże należy mieć na uwadze, że zarządzone po wojnie akcje ekshumacyjne nierzadko wykonywane były niedbale, bez zachowania koniecznych procedur, a wiele dokumentów, w tym protokołów z wydobywania zwłok, nie zachowało się. Należy domniemywać, że z tego względu PCK nie posiada informacji dotyczących losów szczątków 24 osób, których nazwiska znajdują się na tablicy na cmentarzu w Zawadach Małych.

Prowadzenie ewidencji grobów i cmentarzy wojennych jest działaniem ciągłym, dlatego też karty ewidencyjne należy uzupełniać i poprawiać w zależności od występujących trwałych zmian, jak również w oparciu o pozyskane dodatkowe informacje. Pracownik odpowiedzialny za realizację powierzonych zadań zadbał o zaktualizowanie karty ewidencyjnej, w związku z ubiegłoroczną renowacją krzyża stalowego wzniesionego na cmentarzu w Zawadach Małych, poprzez wykonanie i opisanie dokumentacji fotograficznej (zakres prac, data wykonania zdjęć). Jeden komplet opisanych zdjęć został przesłany do W-M UW w Olsztynie wraz ze sprawozdaniem z realizacji przedmiotowych zadań za rok 2018 i dołączony do wojewódzkiej ewidencji grobów i cmentarzy wojennych.

Cmentarz w Zawadach Małych jest objęty nadzorem konserwatorskim na podstawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych województwa warmińsko-mazurskiego, jako dawny cmentarz ewangelicko-augsburski (A-2783 z 17 kwietnia 1989 r.). Kontrolującym udzielono wyjaśnień, że w związku z zamiarem wyremontowania ogrodzenia cmentarza, zostanie przeprowadzona wizja lokalna tego miejsca z udziałem przedstawiciela organu konserwatorskiego, poprzedzająca postępowanie administracyjne w sprawie wydania pozwolenia na wykonanie prac remontowych przy zabytku. O stosowne zezwolenie, o którym mowa w art. 5 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych UG w Ostródzie wystąpi również do Wojewody Warmińsko-Mazurskiego. Zespół inspektorów podkreślił, że po zakończeniu zaplanowanych prac remontowo-renowacyjnych ogrodzenia, należy zaktualizować kartę ewidencyjną tego obiektu, by opis odpowiadał stanowi faktycznemu.

[Dowód: akta kontroli str. 26-29]

Zadania będące przedmiotem kontroli jednostka przyjęła na mocy Uchwały Nr VII/68/2019 Rady Gminy Ostróda z dnia 30 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia przez Gminę Ostróda prowadzenia spraw z zakresu administracji rządowej, dotyczących utrzymania grobów

i cmentarzy wojennych. Na podstawie ww. uchwały, Wójt Gminy Ostróda w dniu 27 maja 2019 r. zawarł z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim Porozumienie Nr PS-I.5230.1.48.2019, z przeznaczeniem na utrzymanie grobów i cmentarzy wojennych. Środki finansowe w wysokości 15.000 zł wpłynęły na rachunek bankowy Urzędu Gminy Dubeninki w dniu 13 czerwca 2019 r.

Powyższe środki zostały wprowadzone do budżetu gminy Uchwałą Nr IX/91/2019 Rady Gminy Ostróda z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie zmian w budżecie Gminy Ostróda na 2019 r.

Zgodnie z § 2 ust. 5 ww. Porozumienia, gmina zobowiązuje się do prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej środków finansowych otrzymanych z dotacji na realizację zadania oraz wydatków dokonywanych z tych środków. W toku kontroli ustalono, że środki z dotacji ewidencjonowane są na koncie: 901-710-71035-2020, natomiast do rozrachunków tych środków wykorzystywane jest konto: 402-710-71035-4270/1 „koszty utrzymania grobów i cment. wojennych”.

[Dowód: akta kontroli str. 30-39]

Zgodnie z udzielonymi wyjaśnieniami, prace porządkowe na cmentarzu ofiar cywilnych z okresu II wojny światowej w Zawadach Małych, obejmujące m.in. koszenie trawy i grabienie liści, zmiatanie, usuwanie suchych gałęzi, oczyszczanie płytek ażurowych i obrzeży na drodze prowadzącej do obiektu, wywożenie nieczystości, oczyszczanie z mchu i porostów elementów cmentarza, wykonywane są na bieżąco w miarę potrzeb przez osoby zatrudnione w Urzędzie Gminy w Ostródzie. Nasilone prace porządkowo-pielęgnacyjne wykonywane są przed uroczystościami na cmentarzu wojennym w Zawadach Małych, które odbywają się w październiku każdego roku. Kontrolowana jednostka wyposaża pracowników w niezbędne do realizacji powierzonego zadania narzędzia i sprzęt, a także zapewnia paliwo. Bezpośredni nadzór nad jakością prowadzonych prac porządkowych na cmentarzu wojennym jest sprawowany przez pracownika udzielającego wyjaśnienia kontrolującym.

Na dzień kontroli nie wydatkowano przekazanej gminie dotacji z budżetu Wojewody w kwocie 15.000 zł, gdyż - jak ustalono w toku kontroli – środki te planuje się przeznaczyć na zlecenie wykonania kapitalnego remontu ogrodzenia cmentarza wojennego w Zawadach Małych, z uwagi na jego zły stan techniczny. Ustalono, że prace te będą wstępnie polegały na oczyszczeniu i pomalowaniu betonowych słupków, odnowieniu cokołów, wymianie siatki od frontu na ramki ogrodzeniowe oraz odnowieniu bramy wjazdowej. Ze względu na limit dostępnych na ten cel środków finansowych, przewiduje się, że inwestycja ta zostanie zrealizowana w okresie dwóch lat. Natomiast Gmina Ostróda nie przewidziała środków własnych na realizację powierzonego zadania.

Zgodnie z Porozumieniem Nr PS-I.5230.1.48.2019 z dnia 27 maja 2019 r., sprawozdanie merytoryczno-finansowe z realizacji zadań w nim określonych, następuje w dwóch terminach: do dnia 15 września 2019 r. i do dnia 15 stycznia 2020 r., tj. po dacie przedmiotowej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 27-29, 40]

Kontrolujący przyjęli wyjaśnienia, że w badanym okresie nie odnotowano skarg na stan utrzymania cmentarza wojennego, jak też aktów wandalizmu wobec tego miejsca. Z obserwacji wynika, że cmentarz jest odwiedzany przez mieszkańców i rodziny pomordowanych, którzy okolicznościowo składają wiązanki i zapalają znicze. Z uwagi na położenie cmentarza przy drodze krajowej nr 16, na jego teren wstępują również podróżni, zainteresowani historią tego miejsca, co zauważył zespół kontrolny w czasie wizytacji tego cmentarza.

W 2018 r. osoba odwiedzająca cmentarz zgłosiła gminie potrzebę wymiany metalowego krzyża (przerdzewiała podstawa), co zostało wykonane w tym samym roku. Właścicielem terenu, na którym znajduje się cmentarz wojenny, jest Skarb Państwa PGL Lasy Państwowe w zarządzie Nadleśnictwa Stare Jabłonki. W ramach współpracy, w razie potrzeby, Nadleśnictwo wykonuje niezbędną wycinkę drzew okalających cmentarz oraz przycina gałęzie. W 2018 r. pracownicy służb leśnych usunęli zwalone podczas burzy konary drzew, które uszkodziły fragment ogrodzenia.

UG Ostróda wraz ze Szkołą Podstawową w Starych Jabłonkach, corocznie pod koniec października, organizuje na cmentarzu w Zawadach Małych apel ku czci pomordowanych i pochowanych w tym miejscu więźniów obozu w Działdowie. W Apelu Pamięci uczestniczą m.in. rodziny zamordowanych, przedstawiciele organizacji kombatanckich, przedstawiciele klubów parlamentarnych, Wojewody, Marszałka, władz lokalnych, służb mundurowych, Nadleśnictwa Stare Jabłonki oraz licznie zgromadzona młodzież, która zapewnia oprawę artystyczną. Podczas uroczystości jest przedstawiana historia wydarzenia oraz odczytywana lista pomordowanych osób, zaproszeni goście składają kwiaty i zapalają znicze. Ponadto uczniowie Szkoły Podstawowej w Starych Jabłonkach wspierają działania Gminy Ostróda, oczyszczając teren cmentarza w ramach akcji ekologicznej „Sprzątanie Świata”. W związku z zamiarem likwidacji tej placówki, tradycje te przejmie prawdopodobnie Szkoła Podstawowa w Zwierzewie. Współpraca młodzieży szkolnej z UG w zakresie opieki nad cmentarzem wojennym i kultywowania pamięci o tragicznych wydarzeniach związanych z tym miejscem, jest przykładem dobrej praktyki, spełnia bowiem ważną funkcję edukacyjną.

[Dowód: akta kontroli str. 27-29]

W dniu kontroli, w obecności pracownika realizującego kontrolowane zadania, przeprowadzono oględziny zlokalizowanego na terenie gminy cmentarza ofiar cywilnych z okresu II wojny światowej w Zawadach Małych. Dokonana wizytacja pozwoliła na pozytywną ocenę stanu utrzymania tego miejsca. Teren cmentarza jest uporządkowany, oczyszczony z suchych liści i gałęzi, trawnik wykoszony i wygrabiony, a alejka i plac zamiecione. Z powodu niekorzystnych warunków związanych z leśnym usytuowaniem cmentarza, część kamiennych elementów oraz nawierzchnia z kostki brukowej, w miejscach zacienionych są pokryte glonami i mchem.

Kontrolujący lustrując ten cmentarz stwierdzili, że ogrodzenie z metalowej siatki jest w bardzo złym stanie technicznym, nieestetyczne i nietrwałe, a miejscami podparte grubymi gałęziami drzew. Pozytywnie ocenili zatem zamierzenie jednostki kontrolowanej dotyczące przeprowadzenia prac renowacyjnych tego ogrodzenia. Realizowane jest tym samym

zalecenie pokontrolne, wydane w związku z kontrolą problemową obejmującą ww. obszar tematyczny, którą przeprowadzono w dniu 10 września 2014 r. przez zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej W-M UW w Olsztynie, dotyczące podejmowania sukcesywnych działań, w miarę posiadanych środków finansowych, zmierzających do poprawy stanu zachowania cmentarza wojennego w Zawadach Małych. Fundusze na wykonanie pierwszego etapu prac zostały zabezpieczone w budżecie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego na rok 2019. Udzielenie dotacji na kontynuację prac na tym cmentarzu, mimo roli i znaczenia tego miejsca w społecznej świadomości, która corocznie czci pamięć tragicznie zmarłych osób, uwarunkowane będzie wysokością środków finansowych zarezerwowanych w budżecie Wojewody w kolejnych latach.

[Dowód: akta kontroli str. 41-45]

Do ustaleń kontroli nie zostały wniesione zastrzeżenia.

Mając na uwadze powyższe oceny i wnioski, wnoszę o wykorzystanie uwag zespołu kontrolnego dotyczących:

- kontynuowania, stosownie do możliwości finansowych oraz w uzgodnieniu z organem konserwatorskim i Wojewodą Warmińsko-Mazurskim, prac renowacyjnych na cmentarzu z II wojny światowej w Zawadach Małych, obejmujących m.in. odnowienie ogrodzenia, a także innych działań podnoszących estetykę tego miejsca pamięci.

Jednocześnie informuję, że stosownie do art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej, od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI

Artur Chojecki

Potwierdzam zgodność kopii z dokumentem elektronicznym:

Identyfikator dokumentu	1812682.3953493.3301778
Nazwa dokumentu	Wystąpienie pokontrolne.pdf
Tytuł dokumentu	Wystąpienie pokontrolne
Data dokumentu	2019-09-18 16:32:03
Skrót dokumentu	8FE04CF85E78E34B5EA7FF3B28B5CB891979444 1
Wersja dokumentu	1.5
Data podpisu	2019-09-18 16:32:00
Podpisane przez	Artur Henryk Chojecki WOJEWODA
Akceptacja	JASTRZĘBSKI MARCIN, 2019-09-17 08:07:47, wersja 1.2 (dyrektor wydziału, PS - Wydział Polityki Społecznej (PS), PS - Wydział Polityki Społecznej (PS)) Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie
	EZD 3.90.65.65.14794
Data wydruku:	2019-09-19 15:49:42
Autor wydruku:	ORZOŁ EMILIA